

Az Európai Digitális Könyvtár

Az Európai Digitális Könyvtár

Az európai kulturális örökség védelmében újabb mérföldkövet jelent az Európai Unió egyes tagállamai, köztük hazánk kezdeményezésére létrejött digitális könyvtár, az Europeana. Segítségével egy átlagos könyvtárral szemben nem csak könyvekhez, hanem különféle múzeumi műtárgyakhoz, levéltári iratokhoz, levelekhez, mozgóképekhez illetve rádióműsorokhoz nyelhetünk hozzáférést.

2008. november 20-án „megnyitotta kapuit” az Europeana, az európai digitális könyvtár. Ezzel egyetlen internetes honlapon keresztül elérhetővé válhat az európai kulturális örökség java része. Az Európai Unió tagországainak összefogásából megszületett online enciklopédiában könyvek, térképek, festmények, levelek, naplók, filmek, rádióműsorok hangfelvételei, valamint múzeumi tárgyokról készült képek találhatóak. Az Europeana gyűjteménye a kezdeti időszakban körülbelül 2 millió digitális dokumentumhoz biztosít ingyenes hozzáférést, amelyet a tervek szerint 2010-ig 6 millióra bővítenének. A kezdeményezés legfőbb célja, hogy a művek digitalizálása révén mindenki számára hozzáférhetővé váljon a kultúra.

A könyvtár

Az Európai Unió támogatásával megszületett **Europeana** fontos kezdeményezésnek számít az európai uniós országok kulturális fejlődésében. A program segítségével és a digitalizálásnak köszönhetően az **értékek megőrzése** is egyszerűbbé válik a jövő generációi számára. A kulturális örökség megőrzése mellett a kezdeményezés **tudományos kutatási célokat** is szolgál. Ezen túl segítségével olyanok is közelebb kerülhetnek a művészetekhez, akiknek erre másképpen nem lenne lehetőségük.

Kezdetben a digitális könyvtár kísérleti honlapként üzemel, és előreláthatóan 2010-ben indul el „rendes” működése, mintegy **6 millió digitális dokumentummal**. A honlapon 25 nyelven böngészhetünk, többek között angolul, hollandul és magyarul is. Az itt megtalálható dokumentumokat a nemzeti könyvtárak mellett számos ismert galéria, levéltár és múzeum szolgáltatja. A **múzeumi gyűjtemény** bővítésében több neves európai intézmény, például a holland Rijkmuseum és a francia Louvre is közreműködött. A festmények digitalizálása mellett külön hangsúlyt fektettek a múzeumok és galériák gyűjteményében lévő egyéb művészeti alkotások lefényképezésére is.

Az Europeana honlapján elérhető dokumentumok másik fontos csoportját a **nemzeti könyvtárak és levéltárak gyűjteménye** jelenti. Az európai könyvtárak állománya több mint két és fél milliárd könyvből áll, amelyek nagy részét a tervek szerint szintén digitalizálni szeretnék. A könyvek mellett a levéltári anyagok is prioritást élveznek, mivel jelenleg ezeknek csak a töredéke érhető el digitális formában.

Az európai digitális könyvtár harmadik pillérét az **audio-vizuális gyűjtemény** adja. A tartalom bővítését olyan intézmények segítik, mint az Európai Műsorsugárzók Uniója (European Broadcasting Union) és az Európai Filmarchívumok Egyesülete (Association des Cinémathèques Européennes). Ezen intézmények bevonása révén a huszadik század legfontosabb filmfelvételei is

megtekinthetőek az Europeana honlapján. A gyűjtemény fontos részét jelentik a XX. század első felében forgatott filmek, amelyek a XXI. századra szinte elérhetetlenné váltak. A francia székhelyű Nemzeti Audiovizuális Intézet (Institut National de l'Audiovisuel) az egész XX. századot áttekintő gyűjteményt digitalizált, amelynek egyik legkülönlegesebb darabja az 1914-ben, a franciaországi csatamezőkön készített filmfelvétel. A rendszert az **Európai Digitális Könyvtár Alapítvány** üzemelteti, informatikai háttérét a **holland Királyi Könyvtár** biztosítja.

Korábban is léteztek a kulturális örökség digitalizálására irányuló **nemzeti törekvések**. Az Europeana célja viszont egy egységes európai gyűjtemény kialakítása volt, emiatt a részes országok összes, a digitalizálásra vonatkozó törekvését megkísérelték összehangolni. Fontos volt annak az ellenőrzése is, hogy egy mű ne szerepeljen többször a gyűjteményben. **Viviane Reding**, az Európai Unió információs társadalomért és médiaügyekért felelős biztosa ezt azzal indokolta, hogy „senkinek sincs szüksége a *Faust huszonhét digitális változatára*”. Mivel több millió mű, illetve műtárgyvár a digitalizálásra, emiatt ezek prioritásának meghatározása további problémákat vetett fel. Ennek megoldására a részt vevő államok megegyeztek abban, hogy a sorrend meghatározását egyedül a szakértőkre bízzák, és ügyelnek a döntések politikamentességére. Az elsők között kerültek fel a honlapra olyan nemzeti kincsek, mint például az 1454-ből származó Gutenberg-Biblia és az 1215-ben kiadott Magna Charta.

Az Europeanában elérhető művek, dokumentumok között szép számban találhatunk magyarokat is. A Nemzeti Digitális Adattárban indexelt dokumentumok hozzáférhetőek az Europeana felületéről is. Így adott kereséssel lehívhatók a Magyar Elektronikus Könyvtárban, a NAVA-ban található dokumentumok, művek és a francia, angol vagy más nemzetek digitális archívumaiban tárolt művek, dokumentumok egyaránt.

Az európai digitális könyvtár az **egyéni kezdeményezéseket is támogatja**. Megfelelő program birtokában bárki tölthet fel dokumentumokat, a szellemi tulajdonjogokra vonatkozó szabályozások betartásával. A honlapon felhasználói közösségek is működnek egy-egy adott témában, ahol az oldallal kapcsolatos véleményt is ki lehet fejteni.

Anyagi források

Az Európai Unió, felismerve a digitalizálás fontosságát, további pénzügyi forrásokat folyósítana a rendszer fejlesztésére. **2009 és 2010 között 69 millió eurót** fog átutalni az Európai Unió Kutatási Keretprogramján (FP7) keresztül. Az európai kulturális tartalom elérésének javítása érdekében a Versenyképesség és Innovációs Keretprogram (CIP) további **50 millió eurós támogatást** fog folyósítani. Az Európai Bizottság ugyanakkor fontosnak tartja a tagországok hozzájárulását az Europeana működtetéséhez: Franciaország pl. 200 ezer eurót ajánlott fel erre a célra és lehetőségeihez mérten Magyarország is hozzá kíván járulni az Europeana kiépítéséhez. A folyamatos bővítés mellett a digitális könyvtár további fejlesztésének folyamatába a szervezők a magánszférát is szeretnék bevonni.

A *EuropeanaLocal* illetve a *European Film Gateway* az Europeana munkáját segítő és fejlesztő kiegészítő vállalkozások. Az **EuropeanaLocal**, amely 2008. június elsejétől működik, elsősorban a helyi és regionális könyvtárak, múzeumok, és különböző archívumok munkáját szeretné összehangolni és segíteni. Elsődleges célja ezen intézmények digitalizálási munkájának segítése, amely által gyűjteményük könnyebben kerülhetne fel az Europeana honlapjára. A résztvevőket arra próbálja ösztönözni, hogy a digitalizálás során olyan eszközöket alkalmazzanak, amelyek kompatibilisek az Europeana rendszerével. Elérendő céljai között szerepel a **regionális gyűjtemények hálózatának kiépítése**, amely szorosan együttműködne az Europeana gyűjteményével, valamint egy **integrált Europeana-EuropeanaLocal** szolgáltatás kiépítése. A program az Europeanához hasonlóan az Európai Bizottság által támogatott **eContentplus programon** belül jött létre. Szintén e program részeként valósult meg a **European Film Gateway**, amely elsősorban mozgóképet, illetve filmes anyagokat tesz elérhetővé az internet

felhasználóinak részére. Gyűjteményét körülbelül **790,000 dokumentum** alkotja, melyek között megtalálhatóak különféle filmek, fényképek, rajzok és hanganyagok is. A European Film Gateway az Europeanát kiegészítő szolgáltatásként működik, amely közvetlenül elérhető a digitális könyvtár honlapjáról is.

Az Europeana iránt rögtön az elindítása után akkora volt az érdeklődés, hogy azzal a rendszer nem tudott lépést tartani. A programot eredetileg óránként 5 millió látogatóra tervezték, csak hogy már rögtön az **első órákban mintegy 20 millióan** szerettek volna a dokumentumok között böngészni. Emiatt további hardverbővítésre és fejlesztésre van szükség. A rendszer újraindítását 2009 első negyedévére tervezik.

Alapítástól a működésig

A digitalizálás ötlete az **Európai Bizottsághoz köthető**, amely az ezredforduló óta segíti a különböző digitalizálási programokat. 2005-ben Franciaország, Lengyelország, Magyarország, Németország, Olaszország és Spanyolország államfői egy közös levelet küldtek az Európai Bizottság elnökének, José Manuel Barrosónak, melyben az Európai Digitális Könyvtár fontosságára hívták fel a figyelmet. Ugyanebben az évben született meg a **Dinamikus Cselekvési Terv**, amelynek elsődleges célja a digitalizálási folyamat támogatása, a kulturális és nyelvi sokszínűség elősegítése. A digitalizálási folyamatot elsősorban a koordináció javításával, illetve egyéb technikai javításokkal kívánták elérni. 2006-ban az Oktatási, Ifjúsági és Kulturális Miniszterek Tanácsa által elfogadott dokumentum már rendelkezett az Európai Digitális Könyvtár létrehozásáról is. Mindezt 2007. folyamán az Európai Parlament is támogatta az **„i2010 - egy európai digitális könyvtár létrehozásáról”** című állásfoglalásában.

Az **Európai Unió Tanácsának** 2008. november 20-án, a megnyitás napján kiadott hivatalos dokumentuma tartalmazza a Tanács következtetéseit az Europeanát illetően, valamint a Bizottságot és a tagállamokat érintő legfontosabb feladatokat. A Tanács a **tagokat felkérte** az anyagok digitalizálási folyamatának folytatására, illetve a kínálati paletta bővítése érdekében a különböző intézmények közötti együttműködés elősegítésére. A közlemény különösen fontosnak tartja a védett, a kereskedelmi forgalomban nem beszerezhető és többé már nem nyomtatott művek online elérhetőségének megteremtését.

Az Európai Unió Tanácsa az **Európai Bizottságnak is több feladatot jelölt ki**. A fentebb említett állásfoglalás elsődleges fontosságúnak tartja a **további kutatási és fejlesztési programok támogatását**, különösen azokat, amelyek a digitalizált anyagok hosszú távú megőrzését, a honlapon való többnyelvű keresést, valamint a tartalmak többnyelvű elérését szolgálják. A kijelölt feladatok mellett a **Bizottságnak 2010-ben értékelnie kell** az addig elért fejlesztéseket, a digitalizálódási folyamatban elért eredményeket és minderről egy **jelentést** kell benyújtania az Európai Parlamentnek, illetve Tanácsnak.

Lehetséges versenytársak

Az Europeana riválisának számító **Google Book Search** program a Google kezdeményezésére jött létre 2004-ben. Állománya mintegy 10 millió dokumentumból áll, ugyanakkor ezek között nagy szerepet kapott a tengerentúli irodalom. A Google programja azonban csak könyvek keresésére alkalmas. A könyv elolvasása mellett a felhasználó megnézheti, hol vehetné vagy kölcsönözhetné ki a könyvet, ugyanakkor a szerzői jogvédelem alatt álló dokumentumok teljes elolvasásáért már fizetnie kell.

Az Európai Unió a Google programját mindössze egy multinacionális vállalat profitorientált cselekvéseként értelmezte és ennek ellensúlyozására 2005 áprilisában Jacques Chirac francia elnök és Gerhard Schröder német kancellár megállapodása révén létrejött a **Quaero**

keresőprogram. A projektet öt év alatt 199 millió euróval támogattak volna, csak hogy az együttműködés 2006-ra megszűnt, Gerhard Schröder választási vereségét követően.

Vélemények az Europeánáról

Az Európai Bizottság elnöke, **José Manuel Barroso** szerint „*az Europeana nem pusztán könyvtár, sokkal inkább valódi hajtóerő, amely a XXI. századi európaiakat arra készíti, hogy példaképként tekintsenek innovatív elődeik, mint például a reneszánsz kor nagyjainak kreativitására*”.

Az Európai Bizottság információs társadalomért és médiaügyekért felelős biztosa, **Viviane Reding** együttműködésre szólította fel az európai kulturális intézményeket és vállalatokat a további tartalom bővítése érdekében. Szerinte az Europeana egyik legfőbb célja, hogy kreatív és interaktív felületté váljon azok számára, akik saját alkotásukat másokkal is meg szeretnék osztani.

Elisabeth Niggemann, az Európai Digitális Könyvtár Alapítványának elnöke szerint az Europeana nem csak a kulturális örökség összefogásában játszik fontos szerepet, hanem abban is, hogy multimédiás szolgáltatásaival képes legyen könnyebben megszólítani a fiatalabb generációt.

Bővebb információ:

A KultúrPont Iroda honlapján:

www.kulturpont.hu/europeana

Az Europeana honlapján:

www.europeana.eu